

מרגליות מפרשת השבוע

בהעלותך תשפ"ג - יגיעה בעבודת ה'

להארות והערות zeevizen@gmail.com

- איך אפשר לומר על דור מקבלי התורה שהם מבקשים לפרוש מאחרי המקום, ועוד מבקשים לזה עלילות?
- מהו לשון עלילה ומהו שקר?
- מדוע מה שאמרו בני ישראל 'אוי לנו כמה לבטנו בדרך' נחשב כעלילה לפרוש מהקב"ה, ולא סיפור העיניו שעברו?
- באיזה אופן אדם לא יתעייף כלל?

וַיְהִי הָעַם כְּמִתְאַנְנִים רַע בְּאָזְנֵי ה' וַיִּשְׁמַע ה' וַיַּחַר אַפּוֹ וַתִּבְעַר בָּם אֵשׁ ה' וַתֹּאכַל בְּקֶצֶה הַמִּחְנֶה (יא, א).

כְּמִתְאַנְנִים. אין מתאוננים אלא לשון עלילה, מבקשים עלילה האיך לפרוש מאחרי המקום. וכן הוא אומר בשמשון (שופטים יד, ד) כִּי תֵאָנֶה הוּא מִבְּקֶשׁ. רַע בְּאָזְנֵי ה'. תואנה שהיא רעה באזני ה', שמתכוונים שתבא באזניו ויקניט. אמרו אוי לנו כמה לבטנו בדרך הזה שלשה ימים שלא נחנו מענוי הדרך (רש"י).

ולהלן ברש"י: 'רַע בְּאָזְנֵי ה', תואנה שהיא רעה באזני ה', שמתכוונים שתבא באזניו ויקניט, אמרו אוי לנו כמה לבטנו בדרך הזה שלשה ימים שלא נחנו מענוי הדרך.'

- נקח לנו לציור, הנוסע מאמריקה לכאן, בהמשך זמן של חמשת או שמונת ימים, והכל לתכלית לימוד התורה, כי נפשו חשקה בה, והנה בבואו לכאן הוא אומר לרעיו וחבריו: 'אוי לי כמה לבטתי בדרך', האם נתפשנו אנחנו כמתאונן אחרי הישיבה?! הלה רק את טרחתו ועיניו הוא משיח לזולתו, ומה בכך?!

והלא כאן הרי היה להם ודאי טרחות ועיניו במדבר פי אלף פעמים ככה יותר מאשר טרחת נסיעה מאמריקה לכאן, והנה תפשמם הכתוב על ביטויים של 'אוי לנו כי לבטנו בדרך', כמבקשים עלילה לפרוש מאחרי המקום! אתמהה?

הוא אשר הגדנו, לראות בקורת התורה על אדם כי נורא מאוד. ונתאר עצמנו אמנם בציור, אם יותן לי ללקוט מקופסא של כמלוא בית כסף וזהב, וימים שלמים ורבים בלי הפסק אני צובר ואוסף כסף וזהב יהלומים ומרגליות לאין שיעור, ודאי כי לא איעף ולא איגע ולא אפסוק אף רגע מללקוט וללקוט, בידעי הרווחים הרבים והאושר שיהיה לי מליקוט המרגליות, - אני יודע את עצמי, ויודע אנכי כי אוהב כסף אני... אולי אתם הנכם לא כל כך חומדי ממון... ואתם מביטים ותמהים על ציורי... - ואם אפילו יארך ליקוט הכספים זמן יותר גדול, הלא גם כן לא יכאיב לי ולא יצער לי כלל אם אפילו לא אפשוט מעלי בגדי, ולא אשכב לישון ימים ולילות! והאם יתואר במציאות כי אשב ואתאונן ואבכה על רוע מצבי אשר אני עובד עבודת פרך? כי אם ככה את עושה לך, אם אמנם אתה מתלבט ומתייגע ממלאכה זו, סימן ודאי הוא, או כי הקופסא אינה של זהב ומרגליות, או כי חסר דעה אתה!

התורה מבקרת את הכלל ישראל, ונבחנו במלים ספורות אלו, באמרם 'אוי לנו כמה לבטנו בדרך', - סימן הוא כי **וְלֹא אֲנִי קָרָאתָ יַעֲקֹב פִּי יְגַעַתָּ בִּי יִשְׂרָאֵל**, מצבירת יהלומים ומרגליות אין

אגיד לכם בזה דבר שכדאי לזכור אותו לעולם.

ראו איך שהתורה מלמדת לאדם להכיר את עצמו.

התורה מגדת על כלל ישראל, דור מקבלי התורה, כי מבקשים הם לפרוש מאחרי המקום, ועוד שניה בה כי מבקשים עלילות, נורא ממש לשמוע בקורת כזאת.

לו היה מי שהוא מבקר אותנו בכמו אלה, ההיינו אנחנו סובלים להאמין בכזאת?! חס מלהזכיר! ודאי כי איננו רוצים חלילה להיפרד מהקב"ה! וכאן אומרים כזאת על דור דעה, דור מקבלי התורה! כי עומדים ברצון לפרוש מאחרי המקום!

ועוד זאת כי מבקשים עלילה - הלא תדעו כי לשון עלילה אין הכוונה בזה אשר בודים איזה דבר שקר. ולמשל, אם היה לי לשלוח כסף למי שהוא ולא שלחתי, ואני מתרץ עצמי לפניו כי נאבד ממני הכסף ולא היה בידי לשלחו, ואמנם כי שקר בפי, מפני שבאמת עדיין הכסף מונח תחת ידי, הנה זה נקרא טענת שקר אבל לא עלילה, כי הרי זה סוף כל סוף דבר שאפשר להיות כן שנאבד ממני הכסף, ואפשר לך להאמין בכזאת, אלא שלמעשה הנה שקרתי בדברי.

אבל אם אגיד כי הלה בעצמו בא באמצע הלילה במחתרת ובמזוין וחטף ממני הכספים, הנה טענה כזאת כבר נקראת שבדיתי ממש עלילה ובלבול על חברי ורעי, כי הלא בזה כבר אנכי מאשים את פלוני בדברי הבאי רחוקים מן המציאות, כי הלה ידוע הוא לאיש נאמן ולא גזלן, וגם למה יעשה כזאת, ומה ירויח בזה, אחרי שבין כך וכך הייתי מוכן לשלוח לו הכספים, וזה כמו שהגויים בודים ואומרים כי היהודים הורגים תינוקות למען לאפות מצה בדמם! עלילה שאין בה כל ממש, כולה שקר!

והנה כעלילות כאלו, הרחוקים בתכלית מן המציאות, אמר זאת הכתוב, על אנשים צדיקים בתכלית, כי בקשו עלילה, ועל מי? - על הקדוש ברוך הוא! ולמה? - למען לפרוש מאחרי המקום?! נורא מאוד הציור בזה!

לעילוי נשמת רשכבה"ג רבינו ירחמיאל גרשון ב"ר צבי יהודה זצוק"ל

מתייגעים, אם אפילו עושים כל מלאכות הכי כבודות, ואם אמנם מתייגעים אתם - סימן הוא ודאי כי אין אתם אתי! אלא מבקשים לפרוש ממני, מקניטים אתם אותי למען שאפרד ממכם ואניח אתכם.

נורא ומבהיל ללמוד מן התורה בקורת חריפה כזו על אדם. אלו לא באתם לכאן כי אם להתלמד איך להכיר ולידע את עצמכם - דייכם! יחידי סגולה הם היודעים את עצמם!

רעת תורה באורים

[רבי ירוחם הלוי ליוואוויץ, משגיח דישיבת מיר. תרל"ד-תרצ"ו]

* * *

פירוש הפסוק - ולא אתי קראת יעקב כי יגעתי בי ישראל.

ולא אתי קראת יעקב כי יגעתי בי ישראל (ישעיהו מג, כב. הפטרת ויקרא).

ויאמר לו הנער, לך נא ראה בחדר הנ"ל, ודאי שלך הוא. ויאמר אליו העשיר, אין מהצורך לי ללכת ולראות, כי הלא עיני רואות בך הזוהמה הגדולה וזיעת אפך, הלא אגודתי היא אגודה קטנה וקלה, אין בה במה להזיע.

וזהו מאמר הנביא **ולא אתי קראת יעקב** בודאי אין כוונתך לשם שמים לעשות רצונו של מקום, **כי יגעתי בי ישראל** שאילולי היתה כוונתך לשמים לא היית עיף ויגע, כי קרוב אליך הדבר מאד בלי טרחא ובלי יגיעה.

(משלי יעקב פרשת נצבים אות תיג)

כוכב מיעקב על הפטרת ויקרא

[רבי יעקב קראנץ, המגיד מדובנא. תק"א-תקס"ה]

והדמיון בזה, לאחד שבא מן הדרך בערב שבת סמוך לחשכה. ויהי הוא בא אל עירו, וירץ מהרה אל ביתו, והחפצים שהיו בידו הניח ביד הבעל עגלה, לאמר אלך לביתי ואשלח להביא זאת אלי.

ויבוא אל ביתו, וימהר וישלח נער אחד אל בעל העגלה להביא משם את אגודתו, והנער הלך והביא, ונכנס אל היכל הסוחר, ויאמר לו הנה הבאתי סחורותיך. ובתוך הדברים הוא מקנח את פניו בכנף בגדו מזיעת אפו, ומדבר דבריו בקוצר רוח מאד.

ויאמר אליו הסוחר, איה אגודתי אשר הבאת. ויאמר הנער הנחתה את הכל בחדר החיצון. ויאמר אליו העשיר, הנה מה שהבאת לא שלי הבאת, מי יודע של מי הוא.

זהו אחד משלושה משלים, שבהם כיוון המגיד מדובנא אל האמת.

(אמת ואמונה [רבי מנחם מנדל מקוצק. תקמ"ז-תרי"ט] עמ' ל)

* * *

האם קשה לעבוד את הקב"ה או שזה קל?

איך מעשה בשר ודם יכול לפעול בעולמות העליונים?

פירוש דברי רש"י שאילו היתה התורה בשמים היית צריך לעלות אחריה וללומדה, הלא אין ביד האדם לעלות לשמים?

וכבר הגדנו לפרש בזה דברי רש"י (דברים ל, יב) בפסוק **לא בשמים הוא**, שאילו היתה בשמים היית צריך לעלות אחריה וללומדה. ואינו מובן, שאין ביד האדם לעלות לשמים. אך לפי דברינו הנ"ל מובן, שאם היה הציווי לעלות לשמים היינו באמת יכולים לעלות, באשר היה לנו לזה כח הש"י שהוא כל יכול.

ולפי זה יש לומר, שאדם המקבל עליו עול מלכות שמים שלימה וזוכר היטב תמיד שהוא שליח הש"י, יש לו באמת כח וגבורה לעמוד נגד כל המניעות ולעשות שליחותו, ואז נקל הוא לו לקיים הכל הן במעשה הן בדיבור והן במחשבה.

ובזה יש לפרש הכתוב **ולא אתי קראת יעקב כי יגעתי בי ישראל**, שמאחר שיגעתי בי ישראל הרי מוכח שלא עשית בשליחותי כלל אלא כעושה מאליו, ושוב אינו פועל בעליונים כנ"ל, ואם כן לא אתי קראת.

(שם משמואל פרשת ויקרא שנת תרע"ו)

[רבי שמואל בורנשטיין מסוכטשוב. תרט"ז-תרפ"ו]

ויש לי להוסיף בזה דברים [על המשל של המגיד מדובנא הנ"ל]. כי בודאי אין להכחיש שקשה להיות עובד השי"ת בכל לבו ונפשו ומאודו, במחשבה דיבור ומעשה, ולא עוד אלא שיש לעומת כל אדם ואדם מניעות גדולות וכבודות מבית ומחוץ, וכחות חיצונים רודפים אחר האדם להממו ולאבדו, ואמרו ז"ל (אבות פ"ד מ"א) איזהו גבור הכובש את יצרו, הרי שצריכין ללב אמיץ בגבורים. אך יובן על פי מה שהגיד **כ"ק אבי אדומו"ר זצללה"ה** [האבני נזר], שלכאורה יש לתמוה איך מעשה בשר ודם קרוץ מחומר יפעל בעולמות העליונים.

אך התירוץ הוא, שהאדם הוא שליח מהש"י לקיים מצוותיו, ושליח לעולם יש בו כח המשלח, ומעשה השליח מתייחס להמשלח, על כן המצוות שהאדם עושה בשליחות הש"י נחשב שהקב"ה עצמו הוא העושה, ואם כן אין תימה מה שהמצוות פועלין בעולמות העליונים, עכ"ר.

* * *

פירוש דברי המדרש, שכשרצה יעקב לגלות לבניו את הקץ, אמר לו הקב"ה ולא אתי קראת יעקב.

מתאחרת מלבוא ויארץ זמן הגלות, שמא יהיה לעול ולמשא לבניו וייגעו מלסבול עול הגלות.

אבל הלא מי שיעג מלסבול עול הגלות, הוא סימן שאינו מבני ישראל הכשרים, כי הכשרים שבהם אינם יגעים, אלא רוצים בגזירת השי"ת ומקבלים באהבה.

מבואר במדרש (א"ה, ראה ילקוט שמעוני ויחי רמז קנז בדומה לזה), **בשעה שאמר יעקב לבניו הקבצו וכו' וביקש לגלות להם את הקץ, אמר לו הקב"ה ולא אתי קראת יעקב כי יגעתי בי ישראל.**

ולפי המשל הנ"ל של המגיד מדובנא, יש לבאר לכאורה למה רצה יעקב אבינו לגלות הקץ לבניו. משום שהיה ירא אם הגאולה

ולפי זה היינו כוונת המדרש, בשעה שאמר יעקב לבניו הקבצו וכו' וביקש לגלות להם את הקץ מטעם שכתבתי שלא ייגעו בניו אם יאריך זמן הגלות, לפיכך אמר לו הקב"ה וְלֹא אֶתִי קָרָאתָ יַעֲקֹב וכו'. רצה לומר, למה אתה מחשב כן על בניך, שהרי אז וְלֹא אֶתִי קָרָאתָ יַעֲקֹב פִּי יַנְעִמְתָּ בִּי יִשְׂרָאֵל, אם אריכות זמן הגלות היא יגיעה עליך,

אז וְלֹא אֶתִי קָרָאתָ יַעֲקֹב, כי בני ישראל הכשרים לא ייעפו ולא ייגעו, ואם כן אין לך לגלות להם את הקץ, כי בני ישראל כשרים הם ומחכים לו בכל יום שיבוא במהרה בימינו אמן.

(נחלת אברהם פרשת ויחי עמ' תרס)
[רבי אברהם אבא הרצל. תר"י-תרפ"ח]

* * *

• עמי מה עשיתי לך ומה הלאיתיך ענה בי, מה הנפקא מינה אם יענו לקב"ה על שאלה זאת?

• לכאורה אנו רואים מהנסיון להיפך, שעבודת ה' קשה על האדם מכל העבודות?

• מה גורם את כבודת העבודה, ומה גורם להקל את העבודה?

• פי פאָשר יִדְבַק הָאָזוּר אֶל מְתַנֵּי אִישׁ פֶּן הִדְבַקְתִּי אֵלַי אֶת כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל, מדוע בחר במשל האזור ולא במלבוש אחר?

• פירוש דברי חז"ל - והוי שותה בצמא את דבריהם.

עמי מה עשיתי לך ומה הלאיתיך ענה בי (מיכה ו, ג. הפטרת בלק).

אבל דע כי עינינו יביטו נפלאות בבני אדם, כי יש צדיקים אוהבים התורה ומצותיה עד שאין להם מבוקש אחר, כמו שאמר (תהלים כז, ד) אַחַת שְׁאֲלֹתַי מֵאֵת ה' אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ שְׁבֹתִי בְּבֵית ה' כֹּל יְמֵי חַיֵּי וְגו', ויש בני אדם אשר התורה אצלם כמשא לעיפה.

ולדרכנו, הנה כל זה תלוי ברצון לבו והתקרבותו אליהם, כאשר תראה המשא אשר אדם נושא על נס, שם על כתפו והמשא בקצהו מרחוק, יכבד עליו מאד. ואם ישים המשא קרוב אל כתפו, יקל עליו לשאת אותו. ואם עוד ישים המשא על כתפו ממש, יקל עליו עוד יותר. כל שכן אם ילבישהו עליו כמעט לא ירגיש שום כבודת, כמו שידוע כל זאת גם בענין המשקולת.

כן המצות, כל יותר שיתקרבו אל האדם כמאמר צֶדֶק לְבִשְׁתִּי וְיִלְבְּשֵׁנִי (איוב כט, יד), יותר יקל עליו עניינם.

וכל זה נאמר במאמר הנזכר פִּי פֶּאָשֶׁר יִדְבַק הָאָזוּר אֶל מְתַנֵּי אִישׁ וְגו', דימה ענין האהבה את ה' כאזור על מתני איש, אשר בלעדו יכבדו המלבושים עליו, כי יהיו תלויים מבודדים זה בכה וזה בכה, והאזור מצמצמן ומאחדם ומדביקים אליו ויחמו אותו.

כן אם תאהוב את ה', יתאחדו כל מעשיך אליו ויהיו לאחדים בידך לעשות רצון בוראך. ובלעדה תהיה כל התורה לזרא בעיניך, ויהיו כבדים עליך כמשא כבד, כמשפט משא התלוי ברחוק וכנ"ל.

ומעתה שאלת וְמָה הִלְאֵתִיךָ היא כמו שאלת אֵיכָה (בראשית ג, ט) באדם הראשון, שלא הייתה השאלה רק לברר האמת הַמֶּן הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לְבַלְתִּי אֲכָל מִמֶּנּוּ אֲכָלְתָּ.

כן פה בשאלתו יתברך וְמָה הִלְאֵתִיךָ עֲנֵה בִּי, רק לברר מאמרו אחר כך פִּי הִעֲלֵתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמִבְּיַת עֲבָדִים פְּדִיתִיךָ וְאֲשַׁלַּח לְפָנֶיךָ אֶת מֹשֶׁה אֶהְרֹן וּמִרְיָם כו' וראוי אני לעבוד ולאהוב אותי בכל לב ונפש. ומאמר וְמָה הִלְאֵתִיךָ הוא רק הקדמה קודם לשאלת פִּי הִעֲלֵתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כו'. כי אם ישיבו על שאלת וְמָה הִלְאֵתִיךָ כי על כן ילאו בעבור שהעבודה להם אך למותר, הוא יענה ואומר הלא כמה טובות הפלאותי עמכם וראוי אליכם להתעורר ולהתעופף כנשרי שמים לעבדני באהבה ובשמחה, ואחר שהעבודה כבדה עליכם בעל כרחך כי אתם רחוקים גם מיראה גם מאהבה.

(כוכב מיעקב הפטרת בלק מהדורת תשע"ד עמ' רנ)

* * *

• מה צריך לעשות מי שמרגיש עול וסבל מהיותו יהודי?

• מדוע הפילוסוף לא רצה לקבל כסף מהמלך?

יש להתעורר על כוונת מאמר ענה בי, כי מה הנפקא מינה בזה אם יענו להקב"ה על שאלה זאת.

אמנם בהשקפה ראשונה גם מאמר הקב"ה יפלא, עמי מה עשיתי לך ומה הלאיתיך. וזה היפך מהנסיון, כמאמר רבותינו ז"ל כולא יומא טרי ולא לעי, עביד עובדיה ולא לעי, צלי ולעי (איכה רבתי פתיחה י), ועינינו רואות כי עבודת ה' היא עבודה קשה על האדם יותר מכל העבודות.

אבל הענין מובן מאד. כי כל כבודת העבודה הוא רק מהעדר הסכמתו עליה והתנגדות רצונו אל עשייתה, כי לדעתו אין לו צורך במעשים כאלה ואך למותר הם. כי כל הדברים הנעשים מהסכמת העושה ונטיית שכלו לעשותם, לא ימנע את עצמו מהם בעבור כבודתם. גם לשאת אבנים על שכמו וקורות על כתפו, בעבור כי נפשו יודעת עד מאד מה נחוץ אליו הבנין אשר הוא בונה וכי יהיה לו לכבוד ולתפארת, או יתנועע ללכת לסחור גם בדרך רחוקה מאד, וכן ילך לאכול על סעודה גם אם יהיה גשם ושלג, בעבור חפצו להתענג. לא כן אם יעשה דבר נגד רצונו, יכבד עליו אף אם קל הוא באמת.

ואם כן האיש אשר לבו זך וילך תמים עם אלקיו, ומשליך נפשו ויהבו עליו יתברך מדעתו, כי הכל שלו ואנחנו עמו וצאן מרעיתו, ואי אפשר להשיג טובה וברכה מבלעדי רצון אלקינו יתברך, אז יערבו לו כל התפילות והתחינות דברי הצומות וזעקתם, הרבה יותר מאשר ירגיש המבקש את פני בשר ודם עשיר שיתן לו מתנה. וכן יערבו לו כל העבודות, אחרי דעתו והשגתו כי ראוי הוא יתברך לעבוד אותו עבודה היותר מופלגת עד בלתי תכלית, בהתחשבו עם נפשו כמה נפלאו חסדי ה', אם היותו מגביה לשבת הוא משפילי לראות בארץ השפלה והאפלה, ונותן לחם לכל בשר וחותר חיים לכל חי, וכל אשר תגדל יראתו ואהבתו יקל עליו עבודתו, ועוד יערב לו מנופת צוף וכל טעם. לא כן אם הוא נבער מדעת ריק מהשכל, ותחשב לו עבודתו ותפילתו אך למותר, ודאי יכבד עליו הקל אשר בענייני העבודה.

ומה מתקו בזה דברי הכתוב (ירמיהו יג, יא) פִּי פֶּאָשֶׁר יִדְבַק הָאָזוּר אֶל מְתַנֵּי אִישׁ פֶּן הִדְבַקְתִּי אֵלַי אֶת כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל וְגו'. וראוי להתבונן מדוע בחר במשל האזור ולא במלבוש אחר.

• מה צריך לחשוב יהודי כאשר הוא מברך שלא עשני גוי?

• מדוע אין מה לקנא בגויים שאוכלים מה שהם רוצים?

זְכַרְנוּ אֶת הַדָּגָה אֲשֶׁר נֹאכְל בְּמִצְרַיִם חֲנָם (יא, ה).

אם תאמר שמצריים נותנים להם דגים חנם וכו', ומהו אומר חֲנָם, חנם מן המצות (רש"י).

בחכמת הטבע, לדרוש ולחקור ענייניו כי רבו מעשיו, אמנם אתמול אשר לקחתי פרשת הכסף, סעיפי עצבוני לחשוב מה אעשה בכסף, אם אקנה ממנו סחורה להשתכר, או אם טוב לי להפקידו ביד אדם נאמן, או אקנה קרקע ויהיה טרף לביתי, ותדד שנתי מעיני, ולבבי כים נגרש, כי סבבוהו גלי המחשבות, ועטרוהו המון הטרדות, ולכן לא אוכל ללכת באלה, ובכך הכסף נתון לך. והוא בעניו החזיק. עד כאן.

האומנם כי בזה לא כן היא דעת תורתנו הקדושה, התורה לא דורשת מהאדם פרישות בתכלית. חז"ל אומרים (קידושין ל): 'כל זמן שהרטיה זו - התורה הקדושה - על מכתך, אכול מה שהנאתך ושתה מה שהנאתך ורחוץ בין בחמין בין בצונן, ואין אתה מתיירא'. אף המצער עצמו מן יין כבר נקרא חוטא (נדרים י.), וכל היושב בתענית נקרא חוטא (שם) - לא סיגופים דורשת התורה, אָבִיךָ הָלוֹא אָכַל וְשָׁתָה (ירמיה כב, טו), ואם אמרו (יבמות כ. - ועיין רמב"ן ויקרא יט, א) קדש עצמך במותר לך, היינו שלא תתנהג כמעשה בהמה, אלא יהא יהודי! ואמר (ויקרא יח, ה) וְשִׁמְרָתָם אֶת חֻקֵי יְהוָה וְאֶת מִשְׁפָּטֵי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם - כי אז יהיה לך חיים שלמים גם בעולם הזה, עיין שם ברמב"ן ואבן עזרא, חיי הנאה וכל תענוג - פה בעולם הזה.

איש יהודי המברך ברכת שלא עשני גוי, צריך להרגיש כי הוא האיש הכי מאושר בעולם - מלבד זכייתו בעולם הבא, כי אם גם בחיי העולם הזה, כי אין שמחה ותענוג מעולם הזה כאשר שמחת איש יהודי! וכן אמרו (ליל שבת ברכת מגן אבות) ומְנִיחַ בְּקֶדְשָׁהּ לְעַם מְדֻשָּׁנֵי עוֹנָג, עם שהם מדושינים בעונג! האמות אף לא יודעים ולא מרגישים הטעם האמיתי של החיים. יכול גוי לאכול מאכלים הכי טובים ומשובחים, ויהודי יאכל כי אם קשואים בלחם, והנאתו של הגוי אף לא תדומה להנאה של היהודי, כי הוא עם מְדֻשָּׁנֵי עוֹנָג הוא! - כאן בעולם הזה!

זְכַרְנוּ אֶת הַדָּגָה אֲשֶׁר נֹאכְל בְּמִצְרַיִם חֲנָם - חנם מן המצות. גוי הנכנס באיטליז, מכל אשר רוצה הוא לוקח, נבילה וטריפה, חזירים וגם כלבים, שקצים ורמשים מכל אשר עיניו שואלות, ומיד הוא אוכלם. ויהודי עם פסיעתו הראשונה אפשרויותיו מצומצמות, מוצא הוא איזה נתח קטן של עגל דל, ואז עוד שואל אם נקרו הגידים והוסר החלב, וכדומה שאלות על שאלות, הגבלות על הגבלות, עם כמה טרחות עד אשר משים משהו בפיו! האם אומנם יש בזה מה לקנא את הגוי!?

מבקש אני מחילת כבודכם, הלא את חזירים יש יותר מה לקנאות! מתגלגלים בכל טינוף, עם פיות פתוחות, הלא זאת תכלית ה'חנם'!... באין כל טרחה שהיא, והמאכל כבר נופל בפיהם!... ויהודי החש בכמו אלה, ודאי צריך בדיקה מה אתו? ומה מציאותו? אני אף לא יכול להביט על גוי עת אוכל חתיכת לחם ללא כל הכנה, זה הגוי ובהמה שוים בעיני! כמה מן המתיקות ומלואת טעם הוא באכילת יהודי, עת עושה ברכה! הלא בה כל עונג והנאה ממש! - עם מְדֻשָּׁנֵי עוֹנָג!

(דעת תורה באורים)

הנה זה בקורת על הכלל ישראל, על אשר הרגישו עול וסבל מן המצות שעליהם.

נתבונן נא. לישראל יש יום שבתה, יום השבת קודש! ולהבדיל אלף הבדלות גם לגויים יש להם יום שבתה. ולכאורה נדמה כי אצל הגויים, יום השבתה שלהם, הנהו עוד ביתרון תענוגים מאשר אצלנו, הם חפשים לעשות מה שרוצים, אופים ומבשלים לכל רצונם, הולכים ופוחזים, מטיילים ומשחקים ככל אות נפשם.

סיפרו לי פעם מעשה, איך שאחד ישראל התאונן ואמר: הכל טוב בשבת, אבל להיות אסור לסרק השערות, ולילך כל היום פרוע כצמרון, זהו כבר רחוק מלהיות עונג שבת!

גויים לא מאמינים כלל במציאות שבתתנו. אם תאמרו לגויים כי יום אחד בשבוע אסורים לבשל אף כל שהוא, הלא יחשבו זה לשחוק והתול, ואנחנו לא לבד שזה לא נמנה אצלנו לשום קושי ונסיון שיפריע שבתתנו, אלא אדרבה גם מתענגים אנו מזה, אוכלים אנו ב"ה ביום הש"ק מן המוכן מכל טוב שבעולם, שבעים אנחנו ושמחים בנעימים באכילת משמנים ושתיות ממתקים בשר ודגים וכל מטעמים ולא תחסר כל בו, אם אפילו לא מבשלים בו! היוכלו גויים להשיג תענוגינו שלנו!?

בגמ' שבת (ק"ט). אמר הקיסר לרבי יהושע בן חנניא מפני מה תבשיל של שבת ריחו נודף, אמר לו תבלין אחד יש לנו ושבת שמו שאנו מטילין לתוכו וריחו נודף, אמר לו תן לנו הימנו, אמר לו שזה מועיל רק למי שמשמר את השבת.

בשר ודגים וכל מטעמים טועמים כל אשר בו דבקים, ולמחללי שבת ח"ו להם כבר השבת למשא ודאי, גם השער שעל ראשם כבר לעיניו להם. כשרואים להבדיל את יום השבתה של הגויים אשר אמנם עושים הכל ככל אות נפשם ללא כל הגבלה, מדמים לכאורה כי זה עונג הוא, אבל אי ויאווי לתענוגים כאלה, הבלים וריקות אינם מן המשביעים את האדם!

צריך האדם להסתכל בעצמו, להביט על עצמו בעין בוחנת, וכשרואה אדם שהוא מרגיש איזה עול וסבל מהיותו יהודי, הנה זקוק הוא לבדיקה רבה! כשנשאל לנו לעצמנו, למי יש יותר תענוג בעולם, - לא מצד העולם הבא, אלא מצד העולם הזה ממש כפשוטו - לאיש יהודי פשוט וכשר, או לאיש זולל וסובא, מושך בין את בשרו, גם מתנסך בשמחת כל תענוגים החומריים אשר בעולם? - **אין שמחה ותענוג מעולם הזה כשמחת יהודי! - הכתוב אומר (דברים כח, מז) תַחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב, - היינו בְּשִׂמְחָה מצד זה העולם ודאי!**

מובא מעשה בפילוסוף אחד שהיה עני מדולדל, ופעם נתן לו המלך כסף וזהב למאוד להצילו ממצוקות העוני, וישכם בבוקר, ויקח בידו את הכסף, ויבא לפני המלך, ויאמר לו הנה כספך אשר נתת לי קח לך, כי איני חפץ בו. ויתמה המלך ויאמר לו, מה זאת עשית לי, למה בעטת במנחתי אשר נתתי לך, וישב הפילוסוף את המלך דבר לאמור: אדוני, מיום היותי על האדמה עד היום הזה ישבתי במנוחות שאננות, ובמשכנות מבטחים, כי מעולם לא הייתי להוט אחר הממון, והיה די לי והותר במה שהיה לי, וכל חכמתי היתה